

Spis treści

Autorzy V

Wstęp VII

CZĘŚĆ I	1
1. Koncepcja zdrowia w medycynie – Teresa Bernadetta Kulik	3
1.1. Historyczno-ewolucyjna koncepcja zdrowia	3
1.2. Koncepcja mechanistyczno-redukcyjna	4
1.3. Paradygmat socjomedyczny zdrowia	5
1.4. Paradygmat socjoekologiczny zdrowia	5
1.5. Promocja zdrowia	7
1.6. Wychowanie zdrowotne	8
1.7. Edukacja zdrowotna	10
1.8. Profilaktyka i jej znaczenie dla współczesnej koncepcji zdrowia	12
2. Zdrowie publiczne a medycyna społeczna – Maciej Latański, Anna Pacian	18
2.1. Zakres i zadania medycyny społecznej	18
2.2. Zakres i zadania zdrowia publicznego	19
2.2.1. Podstawowe funkcje zdrowia publicznego	21
2.2.2. Znaczenie problematyki zdrowia publicznego i medycyny zapobiegawczej	23
2.2.3. Podstawowa opieka zdrowotna w realizacji treści zdrowia publicznego	24
2.3. Perspektywy medycyny rodzinnej w Polsce	27
3. Zdrowie publiczne jako dyscyplina naukowa – Leszek Wdowiak, Irena Woźnica	31
3.1. Podstawy teoretyczne dyscypliny	31
3.1.1. Określenie „nauka” w definicjach zdrowia publicznego	32
3.2. Podstawy formalno-prawne zdrowia publicznego jako dyscypliny naukowej	34
3.2.1. Kryteria naukowości danej dyscypliny według Auguste Comte’a	35
3.2.2. Podział obszarów wiedzy, dziedzin nauki oraz dyscyplin naukowych	36

3.2.3. Udział innych dziedzin i dyscyplin naukowych w realizacji celów zdrowia publicznego	37
3.2.4. Unia Europejska w upowszechnianiu badań naukowych z dziedziny zdrowia publicznego	40
3.3. Kształcenie przeddyplomowe i podyplomowe w zdrowiu publicznym	42
3.3.1. Kształcenie w zakresie zdrowia publicznego w Stanach Zjednoczonych i Europie	42
3.3.2. Proces boloński	43
3.3.3. Kształcenie kadr zdrowia publicznego w Polsce	44
4. Czynniki kształtujące stan zdrowia – Ewa Rudnicka-Drożak	51
4.1. Stan zdrowia społeczeństwa i jego uwarunkowania	51
4.1.1. Stan zdrowia ludności Polski na tle innych krajów	52
4.2. Zagrożenia środowiska naturalnego w Polsce	53
4.3. Źródła i zdrowotne konsekwencje zanieczyszczeń powietrza	54
4.3.1. Konsekwencje zanieczyszczeń powietrza dla zdrowia człowieka	55
4.4. Zdrowotne konsekwencje zanieczyszczeń wód	56
4.5. Degradacja gleb	58
4.6. Oddziaływanie wybranych metali na organizm człowieka	58
4.6.1. Oddziaływanie ołowiu na organizm człowieka	59
4.6.2. Oddziaływanie kadmu na organizm człowieka	60
4.7. Czynniki społeczne a zdrowie	61
5. Zachowania zdrowotne i ich związek ze zdrowiem – Dorota Żołnierczuk-Kieliszek	64
5.1. Zachowania zdrowotne	64
5.2. Sposób odżywiania się a zdrowie	66
5.3. Palenie tytoniu a zdrowie	73
5.3.1. Palenie bierne	78
5.3.2. Ustawa antynikotynowa	78
5.4. Picie alkoholu a zdrowie	79
5.4.1. Alkohol a ciąża	83
5.5. Aktywność fizyczna a zdrowie	84
5.5.1. Wymagany biologicznie poziom aktywności fizycznej	85
6. Zagrożenia zdrowia psychicznego – Marta Makara-Studzińska (red.)	88
6.1. Definicje zdrowia psychicznego – Aleksandra Rutkowska	88
6.2. Skala zaburzeń psychicznych rejestrowanych w placówkach psychiatrycznej opieki zdrowotnej – Marta Makara-Studzińska	93
6.2.1. Stan psychiatrycznej opieki zdrowotnej w Polsce	94
6.2.2. Polska na tle Europy	99
6.3. Higiena zdrowia psychicznego – Agnieszka Rolińska	100

6.4. Samobójstwa jako problem społeczny	105
6.4.1. Samobójstwa – definicja zjawiska – <i>Joanna Milanowska</i>	105
6.4.2. Etyczny aspekt samobójstw	106
6.4.3. Dynamika samobójstw	107
6.4.4. Samobójstwa w statystykach	109
6.4.5. Pomoc osobom zagrożonym samobójstwem	112
6.5. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego – główne założenia – <i>Marta Makara-Studzińska</i>	114
7. Profilaktyka chorób cywilizacyjnych i społecznych – <i>Agata Stefanowicz</i>	123
7.1. Charakterystyka chorób cywilizacyjnych i społecznych	123
7.2. Profilaktyka chorób cywilizacyjnych – zasady ogólne	124
7.3. Epidemiologia, czynniki ryzyka i zasady profilaktyki wybranych chorób cywilizacyjnych	126
7.3.1. Choroby układu krążenia (ChUK)	126
7.3.2. Nowotwory złośliwe	129
7.3.3. Otyłość	134
7.3.4. Cukrzyca	135
7.3.5. Gruźlica	135
7.3.6. Przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP)	136
7.4. Programy profilaktyki chorób cywilizacyjnych w Polsce	136
7.4.1. Narodowy Program Zdrowia	137
8. Opieka medyczna w szkole w ramach zdrowia publicznego – <i>Anna Pacian</i>	141
8.1. Profilaktyka wypadków i urazów w szkole i otoczeniu	141
8.1.1. Strategie zapobiegania urazom	141
8.1.2. Uraz jako problem zdrowia publicznego	143
8.1.3. Częstość występowania urazów i wypadków	145
8.1.4. Wypadki w szkołach i placówkach oświatowych	146
8.1.5. Promocja zdrowia w zwalczaniu urazów	146
8.1.6. Zapobieganie urazom w szkołach i placówkach oświatowych	147
8.2. Aktywność i uprawianie sportu	148
8.2.1. Aktywność fizyczna a zdrowie	148
8.2.2. Cele aktywności fizycznej i wynikające z niej korzyści	150
8.2.3. Wymagany biologicznie poziom aktywności fizycznej	151
8.3. Wypoczynek czynny i bierny	152
9. Profilaktyka zakażeń wirusem HIV i uzależnień wśród dzieci i młodzieży – <i>Anna Pacian</i>	155
9.1. Sytuacja epidemiologiczna w Polsce i na świecie	155

9.2. Drogi i mechanizm zakażenia HIV	156
9.3. Zakażenie HIV u dzieci	157
9.4. Zapobieganie zakażeniom HIV	158
9.5. Profilaktyka uzależnień	160
9.5.1. Ogólna koncepcja profilaktyki uzależnień	160
9.5.2. Programy profilaktyczne	161
9.5.3. Poziomy profilaktyki	162
9.6. Ryzykowne zachowania zdrowotne	162
9.7. Substancje uzależniające i typy uzależnień	164
9.7.1. Zależność typu morfiny	166
9.7.2. Zależność typu alkoholu i barbituranów	168
9.7.3. Uzależnienie od amfetaminy	169
9.7.4. Uzależnienie od kokainy	169
9.7.5. Uzależnienie od przetworów konopi	170
9.7.6. Uzależnienie od halucynogenów	171
9.7.7. Uzależnienie typu khat	171
9.7.8. Uzależnienie od lotnych rozpuszczalników (tzw. zamienników)	172
9.8. Rola szkoły w zapobieganiu narkomanii	172
9.9. Udział pielęgniarki szkolnej w zapobieganiu narkomanii	173
9.9.1. Profilaktyka pierwotna	173
9.9.2. Profilaktyka wtórna	174
9.10. Służba zdrowia w profilaktyce narkomanii	175
10. Elementy prawa w zdrowiu publicznym – Jolanta Pacian	177
10.1. Odpowiedzialność pracowników ochrony zdrowia	177
10.1.1. Odpowiedzialność cywilna deliktowa i kontraktowa	177
10.1.2. Odpowiedzialność karna	179
10.1.3. Odpowiedzialność zawodowa	180
10.2. Prawne podstawy leczenia osób chorych psychicznie oraz uzależnionych	184
10.2.1. Regulacje prawne dotyczące leczenia osób chorych psychicznie	184
10.2.2. Ubezważnowolnienie całkowite i częściowe	184
10.2.3. Orzekanie o ubezważnowolnieniu	186
10.2.4. Leczenie osób chorych psychicznie	187
10.2.5. Leczenie osób uzależnionych	190
10.3. Regulacje prawne dotyczące sytuacji osób przebywających w domach opieki społecznej	191
10.3.1. Uwagi ogólne	191
10.3.2. Zakres i poziom usług świadczonych przez domy pomocy społecznej	192
10.4. Odpowiedzialność za nieudzielanie pomocy w stanie terminalnym	192
10.4.1. Uwagi ogólne	192
10.4.2. Francuski Kodeks Zdrowia Publicznego	193

10.4.3. Testamenty życia	194
11. Systemy informacyjne w zdrowiu publicznym – Mirosław Jarosz, Anna Włoszczak-Szubzda, Andrzej Horoch	197
11.1. Wprowadzenie	197
11.2. Systemy informacyjne w biologii, medycynie i ochronie zdrowia	198
11.2.1. Informatyka kliniczna	200
11.2.2. e-Zdrowie i telemedycyna	204
11.3. Projektowanie i wdrażanie zdrowotnych systemów informatycznych	205
11.4. Przetwarzanie i transmitowanie informacji zdrowotnej	208
11.4.1. Pojęcia podstawowe	208
11.4.2. Formalizacja języka informacji zdrowotnej	209
11.4.3. Podmioty sektora zdrowia i ich wzajemne relacje informacyjne	213
11.4.4. Miejsce (środowisko) przetwarzania informacji i transmisji danych	215
11.4.5. Sieci komunikacyjne w sektorze zdrowia	217
11.4.6. Typy aktywności w sektorze zdrowia wymagające przetwarzania informacji i transmitowania danych	219
11.5. System informacji zdrowotnej w Polsce	221
CZEŚĆ II	225
12. Założenia Narodowego Programu Zdrowia – Ewa Joć	227
12.1. Realizacja polityki zdrowotnej Polski a Narodowy Program Zdrowia	227
12.2. Cele Narodowego Programu Zdrowia na lata 2007–2015	228
13. Ubezpieczenia zdrowotne i społeczne – Jolanta Pacian	233
13.1. Świadczenia z ubezpieczenia zdrowotnego	233
13.1.1. Zasiłek chorobowy	233
13.1.2. Świadczenie rehabilitacyjne	235
13.1.3. Zasiłek wyrównawczy	236
13.1.4. Zasiłek macierzyński	236
13.1.5. Zasiłek opiekuńczy	237
13.2. Świadczenia z ubezpieczenia emerytalnego	238
13.3. Świadczenia z ubezpieczenia rentowego	240
13.3.1. Rodzaje rent	240
13.3.2. Renta szkoleniowa	241
13.3.3. Renta rodzinna	241
13.3.4. Zasiłek pogrzebowy	243

14. Polityka zdrowotna – Zbigniew Orzel	246
14.1. Definicja polityki zdrowotnej	246
14.2. Odpowiedzialność za politykę zdrowotną	249
14.2.1. Konstytucja	249
14.2.2. Odpowiedzialność władz publicznych za prowadzenie polityki zdrowotnej	250
14.2.3. Równy dostęp do świadczeń zdrowotnych na gruncie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych	260
14.3. Projektowanie polityki zdrowotnej	262
14.3.1. Kto projektuje politykę zdrowotną?	262
14.3.2. Kryteria kształtowania dobrej polityki zdrowotnej	265
14.3.3. Narzędzia tworzenia polityki zdrowotnej	266
14.3.4. Skutki prowadzenia nieefektywnej polityki zdrowotnej	266
14.3.5. Podsumowanie	268
15. Zagadnienia polityki zdrowotnej w skali międzynarodowej – Kinga Zdunek	270
15.1. Polityka zdrowotna – aktualne aspekty krajowe i międzynarodowe	270
15.2. Polityka zdrowotna w krajach Unii Europejskiej i jej społeczno-kulturowe uwarunkowania	272
15.3. Globalne zagrożenia zdrowia populacji w skali międzynarodowej w ujęciu socjomedycznym	277
15.4. Strategia zapobiegania zagrożeniom zdrowia populacji	279
15.5. Priorytety w obszarze zdrowia publicznego w Unii Europejskiej	281
16. Podstawy nadzoru sanitarno-epidemiologicznego – Anna Jabłońska Chmielewska	285
16.1. System organizacyjny nadzoru sanitarno-epidemiologicznego w Polsce	285
16.1.1. Rys historyczny	285
16.1.2. Zadania, zakres działania i kompetencje Państwowej Inspekcji Sanitarnej	289
16.1.3. Problemy bioterroryzmu a działalność Państwowej Inspekcji Sanitarnej	293
16.2. Nadzór sanitarno-epidemiologiczny w jednostce organizacyjnej ochrony zdrowia	293
16.2.1. Ogólne omówienie ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi	293
16.2.2. Obowiązki kierowników placówek leczniczych	294
16.2.3. Zespół i komitet kontroli zakażeń szpitalnych	295
16.2.4. Obowiązki innych osób	297
16.2.5. Współpraca z Unią Europejską w ramach nadzoru epidemiologicznego i kontroli chorób zakaźnych	297
16.2.6. Obowiązki lekarza (felczera), kierownika laboratorium i inspektorów sanitarnych	298
16.2.7. Obowiązkowa hospitalizacja	300

16.2.8. Rola administracji publicznej i przepisy końcowe ważne dla pracowników ochrony zdrowia	301
17. Koncepcja medycyny pracy – Katarzyna Kocka	303
17.1. Struktura i zadania służb medycyny pracy	303
17.2. Zapobieganie chorobom zawodowym i parazawodowym	306
17.3. Ocena ryzyka zawodowego	307
17.4. Profilaktyczne badania lekarskie pracowników	309
17.5. Bezpieczne i higieniczne warunki pracy	310
17.6. Wdrażanie programów profilaktycznych i promocyjnych w zakładach pracy	311
17.6.1. Interwencje promocyjne w sferze zachowań zdrowotnych (stylu życia) oraz związanych z pracą zachowań mających wpływ na zdrowie	312
17.6.2. Interwencje medyczne związane z ogólną profilaktyką zdrowotną	312
17.6.3. Promocyjne interwencje w środowisku pracy	312
17.7. Zarządzanie zdrowiem w miejscu pracy	313
17.8. Organy sprawujące nadzór nad zakładami pracy	314
17.8.1. Państwowa Inspekcja Pracy	314
17.9. Państwowa Inspekcja Sanitarna	316
18. Marketing i jakość w promocji zdrowia – Mariola Janiszewska	324
18.1. Podstawowe zasady prowadzenia marketingu społecznego dla potrzeb promocji zdrowia	324
18.2. Zastosowanie marketingu społecznego w promocji zdrowia	328
19. Opieka medyczna nad rodziną w zdrowiu i w chorobie – Hanna Skórzyńska	332
19.1. Rodzina jako system społeczny, tożsamość rodziny	332
19.2. Rodzina miejscem edukacji zdrowotnej	339
19.3. Patologia życia w rodzinie	342
19.3.1. Rodzina z problemem uzależnienia	343
19.3.2. Rozbicie struktury rodziny	345
19.3.3. Choroba przewlekła członka rodziny	346
19.3.4. Przemoc w rodzinie	347
19.3.5. Niski status ekonomiczny, ubóstwo	350
19.4. Rodzina w kryzysie – diagnoza i interwencja kryzysowa	350
19.5. Formy pomocy rodzinie z problemami zdrowotnymi	354
19.5.1. Praktyka lekarza rodzinnego	354
19.5.2. Wsparcie społeczne w chorobie	355
19.6. Polityka prorodzinna państwa	355
20. Opieka nad zdrowiem osób starszych – Hanna Kachaniuk	359

20.1. Starzenie się populacji wyzwaniem dla zdrowia publicznego	359
20.2. Norma społeczna jako społeczny wyznacznik opieki nad osobą starszą	360
20.3. Indywidualizacja procesu starzenia się człowieka	361
20.4. Znaczenie rodziny w opiece	365
20.5. Priorytetowe kierunki działań związane ze starzeniem się jednostek i społeczeństw	367
21. Opieka paliatywna (hospicyjna) – Bożena Zboina	373
21.1. Początki opieki paliatywnej	373
21.2. Podstawowe pojęcia i definicje	374
21.3. Leczenie objawowe w opiece paliatywnej	375
21.3.1. Leczenie bólu nowotworowego	376
21.3.2. Stosowane podziały bólu	376
21.3.3. Ocena i pomiar natężenia bólu	377
21.3.4. Standardy leczenia bólu	379
21.4. Podstawowe zasady i cele opieki paliatywnej (hospicyjnej)	381
21.4.1. Miejsca sprawowania opieki paliatywnej	382
21.4.2. Faza terminalna: umieranie i śmierć	383
21.4.3. Problemy pacjenta umierającego – rola pracownika socjalnego	387
21.4.4. Wsparcie rodziny w okresie osierocenia	388

Skorowidz